

PODBIJAĆ (40) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf podbijać (4). ◇ *praes 1 sg* podbijam (11). ◇ *3 sg* podbiją (2). ◇ *1 pl* podbijamy (1). ◇ *3 pl* podbijają (4). ◇ *praet 3 sg m* podbijął (2). *f* podbijała (1). [*n* podbijało.] ◇ *3 pl m pers* podbijali (4). ◇ *imp 1 pl* podbijajmy (1). ◇ *con* [*3 sg m* by podbijął.] ◇ *3 pl subst* by podbijały (1). ◇ [*impers con* by podbij(a)no.] ◇ *part praes act* podbijając (9).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w. s.v. bębenek.

1. *Uzależniać, podporządkowywać; subiugare HistAl, Mącz, Modrz, Cn; subicere Modrz, Calep, Cn; subigere Modrz, Cn; redigere Vulg, Cn; occupere Miech; accipere, domare, mittere, subiungere Cn* [w tym: kogo, co (29)] (32) : Subiicio – Podbyam. *Calep* [1017]a.

a. *Uzależniać od siebie* (25) :

Zwroty: »pod swoje prawo podbijać« (1): [*Michał począł*] piśać lię y czynić Pátryarchá Aekumenikus/ to ięst/ náwyżlzy y generálki Pátryarchá. Y począł AlexándryiŃskiego y Antyofskiego Pátryarchę [...] pod lię y pod swoie práwo y przełożeństwo [...] podbijać. *SkarJedn* 243.

»pod swoje przełożeństwo podbijać« (1): *SkarJedn* 243 *cf* »pod swoje prawo podbijać«.

»pod się podbijać« (2): *SkarJedn* 243; *Subigo – Przimufzam*. Pod lię podbyam. *Calep* [1016]b.

W przen (1) :

Zwrot: »podbijać pod nogi [czego]« (1): że oni [*apostołowie*] podbijáli pod nogi vrzędu fwego KápłáńŃskiego/ wżytek Itan Swiecki *OrzRozm* G4v.

Przen (5) :

Zwrot: »pod moc i panowanie swe podbijać« (1): Toć lą wdzięczne przynęty/ [...] to vćiechy roŃkofzne: ktore [...] rozum mamią/ á wolą pod moc y pánowanie swe podbijaią [*et imperio et ditioni suae subiugant*]. *ModrzBaz* 53v.

a) *Podporządkowywać wartościom uznanym za wyższe* (4) :

Zwroty: »pod moc swą (swoję) podbijać« (2): *BielŻyw* 74; áczkolwiek to dobrze powiedżiano/ że rozum popędliwe chęci ferdeczne rządzić/ á pod moc swoię podbijać [*suoque imperio subicere*] ma *ModrzBaz* 8.

»pod niewolą podbijać« (1): Karzę ią (práwi) ciáło moie y pod niewolą podbijam *KuczbKat* 325.

Szereg: »podbijać i zniewalać« (1): Ale podbiiam ciáło moie/ y zniewalam ie [*obtundo meum corpus et in servitute redigo*] *BibRadz Cor* 9/27.

a. *Uzależniać politycznie, zwykle w wyniku działań wojennych* (17) : kto [...] fwému rozumowi panuie/ motznieyŃŃy ięst niż ktory miaŃta podbijá. *OpecŻyw* 35; *HistAl* Dv.

podbijać przez co (1): Krolowie przes Ńtrách vporne/ pod moc swoie podbijaią *KrowObr* 3v.

podbijać czym (2): począł miaŃta iedne puŃtoŃzenim, drugie grozą łobie podbijać *MiechGlab* 65. *Cf* »mieczem podbijać«.

Zwroty: »mieczem podbijać« (1): gdiz Saraczeni z Ńwey wiary wielkie roŃkofzy maią y pożytki, inŃŃe w Ńzythkie Ńekti moczą y mieczem łobie podbijaiącz [*Sarracenorum vero legem ... vi et armis expugnatricem*] *MiechGlab* 20.

»mocą podbijać« (1): *MiechGlab* 20 *cf* »mieczem podbijać«.

»pod swą (swoję) moc podbijać« = *subiugare Mącz, Cn; accipere in deditonem, domare, facere stipendiarium a. vectigalem, mittere sub iugum, redigere in deditonem a. in ditionem ac potestatem a. in servitutum a. sub imperium, subicere sibi, subigere ad deditonem, subiungere (sub imperium) Cn* [szyk zmienny] (9): *KrowObr 3v; BielKron 288; Mącz 177a; RejAp 111; A ielli fie thych czáfow nie rodzą one wielkie krolowe/ ktoreby [...] krolestwa dálekie/ narody dziwne/ podbijały pod mocz swą Górndworz Z6v; HistHel C4v; PaprUp C2v; OrzJan 12, 81.*

»w niewolą podbijać« (1): (profili) żeby zdięli fnich iárzmo Greckie/ bo widzieli że w niewolą podbijałi á cińnęli [*in servitutum premerent*] krolestwo Ifraélfkie. *Leop 1.Mach 8/18.*

»podbijać pod posłuszeństwo swoje« (1): oto poczęła [*bestyja, tj. papiestwo*] podbijać pod pośluszeństwo swoie krole/ kfiążętá/ y rozliczne narody *RejAp 111v.*

»podbijać sobie« = *occupare Miech; subiugare (sibi) HistAl* [szyk zmienny] (4): *MiechGlab 20, 65;* Iako Alexander wśzedł do Ciliciey [...]/ potym do Aziey podbijać ią sobie *HistAl D, B2v.*

»świat, wszystkie ziemię podbijać« (1:1): Rzymiánie kiedy swiáth podbijałi pod swą moc/ iedną część Dunaiá od południá opánowali *BielKron 288; HistHel C4v.*

b. Uzależniać od kogoś (6) :

Przen: Podporządkowywać wartościom uznanym za wyższe [pod co] (4) : chuci źle [!] podbijajmy pod rozumną wolą náłżę. *SkarŻyw 560.*

Zwroty: »podbijać (pod władzą i) pod moc [czego, czemu]« (2): iże cnoty zásiádły w chęci do obyczáiow fkłonney/ gdy ią ku dobremu chylic máia/ hámuiać iey popędliwosci/ przywodząc ie ku fkromności/ á podbijać ie pod władzą y pod moc rozumowi [*in ius et potestatem rationi subigendo*] *ModrzBaz 6v; ReszList 164.*

»w niewolą podbijać« (1): w niewolą podbiiamy wśelki rozum pod pośluszeństwo [*in captivitate redigentes ... in obsequium*] Chriśtułowe *WujNT 2.Cor 10/5.*

»podbijać pod posłuszeństwo [czyje]« (1): *WujNT 2.Cor 10/5 cf* »w niewolą podbijać«.

a. Uzależniać politycznie w wyniku działań wojennych (2) :

podbijać komu (1): Anektánabus krol wáłz [...] po máłim czáfie wroci fie do was zrzuciwśy s fiebie niewolthwo/ á pomłci fie nád nieprzyyacielmi wáłzemi podbijać ie wam. *HistAl A2.*

podbijać ku czemu (1): Iulius Cefarz Niemce ku páństwu Rzymskiemu podbijać/ w mieyfcu twardym miedzy gorámi zamek mocny wdziáł *BielKron 289.*

2. Przymocowywać coś pod spodem (2) :

a. Przybijać; *suffgere Mącz, Cn; subcudere, subcuneare, suppingere Cn [co] (1) :* *Mącz 127a;* [Niekotry teź ludźie z dołu cembrę podbijać ziemię podbierając *Cresc 1571 29*].

b. Podszywać [czym] (1) : *Pelliculo, Futrem podbiam. Mącz 286d.*

3. Wciskać, wsuwać pod coś [pod co] (1) : *Supplodo, Podbiam albo podmykam pod co Mącz 303c.*

4. Podrzucać (1) : *Succutio, Podbiam/ Podtlukam/ Podtrącam/ Wtrząsam yáko konie czinią które ciefzko nołżą. Mącz 339c.*

5. [Powiększać świadczenia pańszczyźniane:

podbijać kogo na co: Których to kmieci Wawrzyniec Kotarbski z potomkami swemi nie ma wycięgać ani podbijać na więcy roboty, jedno 3 dni w tydzień *InwSzlachKal 1576 nr 34, 1576 nr 33.*

podbijać co na kogo: Skarżyli się, iż na nie jeszcze chcą teraz podbić, aby przy tym komiężnym dawali po gęsi jedeny [...]. Proszą, aby tego na nie nie podbijano. *LustrSand* 272.]

6. [*Prawdopodobnie: Być widocznym, przebijać spod spodu [pod czym]*: Apud feminas erat curvum ornamentum, quo gressus componebatur/ odzenye thakie nořzili nařzithe wylce flothem/ yřz theřz řthylv pod przegvby podbyalo [*komentarz do Num 31/50*] *TomZbrudzBrul* 177.]

7. *Zwroty* (4) :

»bębenka (a. bębna) podbijać« [*w tym: komu* (2)] = *pochlebiać* [*szyk zmienny*] (4): A on przedię o łobie ieřt tákıey nádzyeie/ Iř żaden nádeń nie ieřt iř ták zá to máią/ A ono mu łotrořtwo bębna podbijáią. *RejWiz* 41; *RejZwierz* 138; *CzechEp* 369; *Calep* [754]b; [*LorichKosz* 40; *Pochlebuie mu/ nádyma/ podbija bębneká przy řmierci řzátan ArtTanat* G7].

[»bębenka podbijać [*komu*]« = *dawać pewnořć siebie*: ále nawięcey to Hetmánowi Tureckiemu bębneká podbiiáło/ iře mnořtwu y meřtwu ludu řwego vřał *BarlBaz* 361.]

Synonimy: 1.a.ą. *opanywać, poddawać, posiadać*; 2.b. *podszywać*; 3. *podmykać*; 4. *podtłukać*; 5. *podnosić, podwyższać*.

Formacje współrdzenne cf BIC.

Cf **PODBIJAJĄCY, PODBIJANIE**

KW